

پۆل ئىلوار (۱۸۹۵-۱۹۵۲) شاعىرىكى ئايدىۋولۇزىستى ھونەرمەندە؛ فەندبازە و باش دەتوانى ئايدىۋولۇزىيا بىكاته شىعر و بىگە يەنېتە ئاستى ھونەر، لە ھەمان كاتدا دەتوانى ئە و ئايدىۋولۇزىيەت- شىعرە بە شىۋە يەكى ئە و تۆ بە ناو ھەست و سۆزە مەرقايە تىبە كاندا رەگاژۆ بىكات كە خوتىنەرى پى مەفتوون بىكا.

ئەم چەند دىرەدى لىرەدا دەينوسم ئەم تىبىنىيەنە خۆمن كە لە ئەنجامى خوتىندە ھى خۆم بۆ پۆل ئىلوار لەلام گەلە بوون، بە تايە تىش كاتىك كە و تىبومە سەر ۋەرگىپرانى گولتېرىك لە شىعرە كانى لە زمانى خۆبە ۋە بۆ سەر زمانى كوردى.

تەنبايى جىهان

پۆل ئىلوار، ۋەك (نازم حىكمەت و پاپلۆ نىرۋدا و ەبدوللا گۆران) ى خۆمان (ۋەك گەلى شاعىرى جىهانى دىكەش لە كۆتايى سالانى سى و چلە كاندا) پىم واپى ماركسىزم و كۆمۇنىزم و خەباتى سىياسى، زۆر توند و پتە و رەگاژۆى دىدى ھونەرىيان بىوو. لە و زەمانەى دواى جەنگى دوۋەمى جىهانىدا شىعر بەگشتى خرابوۋە خزمەت ئايدىۋولۇزىيا؛ بە بىرى خەبات و شۆرشگىپرى بارگاۋى كرابوو.

من لەلای خۆمە ۋە، ھىندە كە يىم بەم پروانىنە ئايدىۋولۇزىيە نايەت كە لە ناو شىعر، بە شىۋە يەكى گشتىش لە ناو ھونەردا دەبىنم، بەلام پۆل ئىلوار ھىندە جوان و فەندبازانە ئەم كارە لە ناو شىعرە كانىدا دەسازىتىن

ئە و پۆل ئىلوارەى من ناسىم

فەرھاد پىريال

که مهفتوونت دهکا: به ته کنیکی تازه و دهستاوهردی نوی و فۆرمی سهرنجراکیشه وه ئایدیۆلۆژیا دهئاخنیته ناو ورده دهمارهکانی شیعره وه. ههر ئەمهش بوو هانی منی دا بریار بدهم پۆل ئیلوار وه برگرمه سهر زمانی کوردی. پۆل ئیلوار چهند ئایدیۆلۆژیست و خهباتپهروهه، هیندهش شاعیر: ئاخینی دیدی «خهباتگێری» و «شۆرشگێری» و «جهماوهر پهروهی» به ناو شیعرهکانیدا، ههروهها تیکشیلانی شیعر و ئەم توخمانهی باسم کردن، له جوانی شیعرهکانی کهم نه کردۆتهوه؛ چونکه زانیویهتی چۆن بتوانی و به چ فهند و کارامه بیه کهوه ئەم هونه ره نه نجام بیا.

راستییه کهشی، من زۆر کهم شاعیری کۆمۆنیست دهنامم توانیبیتی وهک ئیلوار له یهکانگیرکردنی شیعر و ئایدیۆلۆژیادا هینده سهرکه وتوو بیت: مهگهر ته نیا نازم حیکمهت کهمیک وهک ئەو له م ئه رک و ئەمه کداربیه سهرکه وتنی وه دهست هینابی.

(خۆشه و بیستی) بابهتی هه ره فراوان و دیاری ناو شیعرهکانی پۆل ئیلواره، بهلام باسکردنی ئەو خۆشه و بیستییه - به پێچه وانهی کلاسیکهکان و رۆمانسییهکان - به ناو رێگا گشتییه هاوبه شهکانی خه لکدا دهتباته وه سهر ئامانجه هاوبه شهکانی مرۆف و گرفتهکانی میللهت و ته نانهت دهتباته وه ناو غه مه قورسهکانی هه موو جیهانی. ئەمه به جیاوازی دیدی ئیلوار، له چاو دیدی کلاسیک و رۆمانسییهکان، بۆ خۆشه و بیستی.

به م شیویه، روانینی شاعیرانهی ئیلوار، ئەگه رچی زانی و لیریکیشه، بهلام به سهر جیهانی واقیعیانه و ماتیریا لیزمدا به سهر جیهانی پانوپۆری کیشه مرۆفایه تبیهکان و کۆمه لگه دا ده کرتیه وه.

زه مین عهینه ن پرته قالیگ شینه

رێبازی سوربالیزم ههر له سه ره تاوه، په هه ندیکی سیاسی و کۆمه لخوازانه و جهماوهر بیانهی وه رگرت. گوڤاری (شۆرش سوربالیستی) که به درتژیایی سالانی ۱۹۲۰ له فه ره نسا بلاوده کرایه وه، خه لکانیکی کۆمۆنیستی له ده ور کۆبووه وه. گوڤاره که به هه مان هیز و گه رموگوری بزوتنه وه یه کی کۆمۆنیستانه به ره و پێشه وه ده چوو. ته نانهت ههر زوو گه لیک له سوربالیستهکان

بوونه ئەندامی حزبی کۆمۆنیست: له پێش هه مووشیانه وه ناراکۆن و پۆل ئیلوار و برۆتۆن و پیکاسۆ.

راستییه کهشی، له سالانی ۱۹۲۰ سوربالیستهکان تاچه گروویپتیکی رۆشنییران بوون که رۆلیان له ناو ژیان و گۆرانخوازییهکان و کاروباری حزبی کۆمۆنیستدا هه بوو. سوربالیستهکان هینده شیلگیر و شۆرشگێری و ئەمه کداربوون بۆ په رنسییهکانی مرۆفایه تی.. له گوڤاری (شۆرش سوربالیستی)، ژماره (۱) دا نووسیان: «پتیبسته هه ول بدهین بۆ گه لاله کردنی جارنامه یه کی نوی بۆ مافهکانی مرۆف».

له ۱۹۱۹ له گه ل ئەندری برۆتۆن و فیلیپ سوویۆ و ناراکۆن یه که مین گوڤاری سوربالیستیان به ناوی (ئه ده بیات) بلاو کرده وه و بووه هۆی کاربگه ربیه کی زۆر گه وره به سهر شیعر و ئەه بیاتی نه ک ته نیا فه ره نسا، به لکو هه موو ئەوروپا. ئیلوار له و سالانه دا له ژیر کاربگه ربی ئەندری برۆتۆندا بوو؛ ئەو شیعرانهی له سالانی ۱۹۱۹ - ۱۹۲۴ له گوڤاری (ئه ده بیات) دا بلاوی ده کردنه وه له ژیر ئەو کاربگه ربیه به زه به ره سوربالیسته دا بوون.

ئیلوار هاو رتییه تی و پتیه وندییه کی پته وی له گه ل نیگارکیشهکانی وهک پیکاسۆ و ماکس ئیرنست و مان رتی و سه لفادۆر دالی و ئەوانی تر هه بوو. ته نانهت له ناو هه مان گرووی سوربالیستدا پتیکه وه کاریان ده کرد له ۱۹۱۹ تا سه ره تای جهنگی دووهم.

له ۱۹۱۷ یه که م دیوانه شیعی خۆی چاپ کرد. له ۱۹۱۸ دیوانی (شیعر له پینا و ئاشتی)، ئینجا له کۆتایی هه مان سالدا سن شاعیری گه وره ی فه ره نسای ناسی: ئەندری بوۆتۆن و فیلیپ سوویۆ و لويس ناراکۆن که هه رسیکیان پتیکه وه درهنگتر بوونه دامه زرتنه ری رێبازی سوربالیزم.

له ۱۹۲۰ تا ۱۹۲۴ چهند دیوانه شیعی رتیکی سوربالیستی بلاو کرده وه و ناو برایان وهک شاعیر رتیکی سوربالیستی به ئەوروپا ناساند... بهلام دیوانی (پایته ختی نازار) له ۱۹۲۶ شۆره تیکی زیاتری بۆ په بیا کرد.

ئیلوار له راگه یاندنی (۲۷ ی ک ۲ / ۱۹۲۵) له رینگه ی نووسینگه ی تۆژینه وه ی سوربالیستییه وه له پاريس. ئیمزای خۆی خسته پال ئیمزای هاوړی

سوربالیسته‌کانی وه‌ک ئاراگۆن، ئەنتوان ئارتۆ، برۆتۆن، میشتیل لیتیبریس، ماکس ئیرنست، ئەندری ماسۆن، راپۆن کینۆ، فیلیپ سوپۆ، بنیامین پیترئ... بۆ ئەوهی بنووسی:

- سوربالیزم ریگه‌به‌که بۆ ئازادکردنی سهرتاسه‌ری رۆح و هه‌موو ئەو شتانه‌ی له رۆح ده‌چن.

- ئیمه به‌ته‌مای گۆزینی ئەخلاق‌ی خه‌لک نین، به‌لام نیازمانه فشوولی بیروبوچوونه‌کانیان ئاشکرا بکه‌ین و ئەوه نیشان بده‌ین که له‌سه‌ر چ بنه‌مایه‌کی له‌ق و شلۆق خانووه شق و په‌قه‌کانی خۆیان دروست کردووه.

- ئیمه به‌رووی هه‌موو چه‌وت و چه‌وت‌لییه‌کی بیرو کۆمه‌لگه‌دا ده‌چینه‌وه.

- سوربالیزم ته‌نێ شیوه‌یه‌کی شیعرێ نییه. سوربالییه‌ت هاوارتیکی رۆحی گه‌راوه‌یه بۆ خود، زۆر به‌ بیه‌هوودی، سووره له‌سه‌ر ته‌فرو تووناکردنی به‌ریه‌سته‌کانی ناو خۆی ته‌گه‌ر به‌ته‌ورداسیشت بیت.

پاشان دیسان هه‌ر پیکه‌وه له ژ (۲) ی گۆفاری (شۆرش سوربالیستی) له‌ سالی ۱۹۲۵ دا نووسیان:

- سوپا ته‌سریح بکه‌ن، ده‌رگای زیندانه‌کان بکه‌نه‌وه!

- شتییک نییه پیتی بگوترئ «تاوان دژی مافی گشتی. کۆتوبه‌نده کۆمه‌لایه‌تییه‌کان به‌سه‌رچوون.

- هه‌یج شتییک نییه (نه‌ دان به‌گوناحدا نان، نه‌ به‌شداریکردن له‌به‌رگری نیشتمانی) که پیتیان بکرت مروف ناچار بکه‌ن ده‌سته‌به‌رداری ئازادی بیت.

- ئایا کاره‌سات نییه جیهان به‌رده‌وام بیت و مروفیش مافی له‌چنگ مروفیتیکی دیکه زه‌وت کرابێ؟! یه‌کگرتنی پیروژ به‌ده‌وری خه‌نجهر و په‌شاشه‌کانه‌وه! چۆن ده‌بێ به‌هه‌نجه‌تی پرپوچه‌وه به‌رده‌وامی به‌مانه‌وه‌ی خۆیان بده‌ن؟ زیندانه‌کان ئازاد بکه‌ن، سه‌ریازه‌کان ته‌سریح بکه‌ن! ئازادیتان؟! ئازادی نییه بۆ دوژمنانی ئازادی. چاوپۆشی له‌ جه‌للاده‌کان ناکه‌ین.

ئنجسا ئیلوار، هه‌ر له‌ژیر پرته‌وه به‌ها‌داره مروفایه‌تییه‌کانی هه‌مان ریبازدا، له‌ کۆنفرانسی (پیشانگای سوربالیزم) له‌ رۆژی ۱۹۳۶/۶/۲۴ له‌ نده‌ن گوتی:

- کاتی ئەوه هاتووه هه‌ر شاعیرییک ماف و ئەرکی ئەوه‌ی هه‌بێ، قوول رۆچیتنه‌ ناو ژبانی خه‌لکی تره‌وه و خۆی هه‌لقورتینیتنه‌ ناو ژبانی هاوبه‌شه‌وه.

- هه‌یزی ره‌های شیعر مروف پاک ده‌کاته‌وه، هه‌موو مروفیتییک.

- شیعر هه‌میشه‌ چه‌ند په‌راوتییک فروانی هه‌یه که سپی ده‌میننه‌وه، چه‌ند په‌راوتییک فروانی ئەوتۆ که پرن له‌ بیده‌نگی و یاده‌وه‌رییه هه‌لایساوه‌کان تیبیدا گر ده‌گرن بۆ ئەوه‌ی ئەندیشه‌یه‌کی بێ هاوتا دا‌به‌یننه‌وه.

- سوربالیزم که ئامرازتیکی ناسینه، ته‌نانه‌ت ئامرازتییک بۆ که‌شفکردن و ئازادکردن و به‌رگری له‌خۆکردنیش، کارده‌کات له‌پیناوه‌ی که مروف هوشیاریه‌یه‌کی دا‌بگیرسێ! سوربالیزم کارده‌کا له‌پیناوه‌ی سەلمانندی ئەوه‌ی که بیرکردنه‌وه پتویسته‌ بیته‌ کارتیکی هاوبه‌شی هه‌موو خه‌لک.

- ته‌نیایی شاعیران ئەمرو خۆی ده‌سپرته‌وه. ئەمه‌تا شاعیر مروفیتییکه وه‌ک هه‌رکه‌سیتییک له‌ناو ئەوانی تردا.

Paul ELUARD: La vie immediate, NRF, «Paris: 1951, p.9- 17

به‌م شپه‌یه، ئیلوار سه‌بارته‌ به‌وه‌ی ماوه‌یه‌کی زۆر، به‌تایبه‌تی له‌ ماوه‌ی ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ دا سوربالیست بووه و به‌شیتوازی سوربالیزم شیعرێ ده‌نووسی، ده‌بینین له‌ زۆریه‌ی شیعره‌کانیدا میتۆدیکی سوربالیستانه‌ی به‌کاره‌یتاوه بۆ دروستکردنی وینه.

گه‌لێک وینه‌ی شیعرێ، لای ناوبراو، په‌گوریشه‌یه‌کی سوربالیست و فه‌زایه‌کی سوربالیستانه‌یان هه‌یه. ئەم سوود وه‌رگرتنه‌ش له‌ سوربالیزم دا‌هینانه‌که‌ی جوانتر و ده‌وله‌مه‌ندتر کردووه.

سوربالیسته‌کان سیسته‌می لیکچوواندنیان تیکشکاندبوو، سیسته‌میکی تازه و دانسه‌قیان له‌بوا‌ری لیکچوواندن دا‌هینابوو ئارا که تا ئەمروش له‌بوا‌ری شیعرێ هاوچه‌رخ و شپه‌کاری ئەمرودا پیاده‌ ده‌کرت. پۆل ئیلوار له‌م باره‌یه‌وه ده‌یگوت:

«هه‌ر شتییک قابیلی چوواندن به‌ شتیکی دیکه. هه‌موو شتییک په‌نگدانه‌وه و لیکچوون و ناکۆکی و پروودانی خۆی له‌هه‌موو جیگه‌یه‌که‌دا ده‌دۆزیته‌وه. ئەم ئازادییه‌ی لیکچوواندن هه‌یج سنوور و قه‌راغیتیکی بۆ نییه.»

هه‌ندی جاریش ده‌بینین، بۆ نمونه له‌ شیعرێ (گوتنی هه‌موو شتییک)، شیتوازیکی وردچنی ئەوتۆ به‌کارده‌هینێ که هه‌ست ده‌که‌ی سوودی له‌ رامبو، یان له‌ سان ژۆن

پیرس وەرگرتی: عهینەن جالجالۆکه چۆن مالى خۆی دهچنى، ئیلواریش لهو شیعرا نهیدا بههه مان شتیه.

پهخه گره فه ره نسبییه کان زۆر جار له باره ی زمانى شیعرى پۆل ئیلوار وه سه ریان سورما وه و پیتیان وایه په رجوویه ک له و زمانه په تییه دره وشا وه شیعریه ی ئیلواردا هیه. ئیلوار له زۆریه ی شیعره کانیدا زمانیکی په تی کریستال ئاسای هیه که زۆر جار ان به قه د رامبوۆ زه حمه ته له کاتى وەرگرتی اندا.

ئیلوار له ناو شاعیره سوریا لیسته کاندایه کیکه له وانه ی که زمان زۆر به جوانی و کارامانه ده ته قینیته وه بو درپرین: له ئوتۆماتیکه یه تی ده په رتیخ و له زمانى ناهوشیاریه وه داهینانیکی «پۆشن» دروست ده کا.

نازادکردنى نیگا و نازادکردنى چاو، بنه مایه کی دیکه ی شاعیره، که له شیعره کانیدا ناوبراو کارى بو ده کا. له م رووه وه هه مان تیروانى نیگارکیشه سوریا لیسته کانی هیه. له م باره وه ئیلوار ده یگوت:

«پیتویسته هه مو وه و ه و لیک بدری له پینا و نازادکردنى روانین، له پینا و له یه کترماره کردنى خه یال و سروش. ئەمهش بو ئه وه ی هه رچی شتیکی مومکینه به واقیع بیبینین و به واقیع بگه ری، بو ئه وه ی به سه لیت که ه یچ دووفاقیه ک له نیوان واقیع و خه یالدا نییه.»

«Evidance Poetique کۆنفرانسی ۱۹۳۷»

گرنگترین سیمای ئه فراندنى ئیلوار بریتیه له ته کنیک.

نیگارکیشینی هاوچه رخ دیت چهند په له ره نگیک و چهند فیگه ر و هیللیک- هه ر یه که بیان له لایه ک و له سووچیکی تابلۆکه- په خش ده کا، به هه مان شتیه پۆل ئیلوار دى چهند دیمه نیکی له یه کتر جیا و چهند سۆزیک و چهند وینه یه کی جوړا و جوړمان بو ده خاته روو: وینه و سۆز و دیمه نه کان پچر پچر، هه ر یه که ی له شویتیکه وه و له مه به ستیکی جیا وازه وه ده هینیت، به لام هه ر هه مووشیان پتیه ندییان به بابه ته سه ره کییه که یه وه هیه. ته نانه ت له چۆنیه تی دابه شکردنى کۆپله کانیشدا به سه ر روویه ری سه ی کاغه زه وه، هه مان کار ده کا، شیعر لای ئیلوار له م یه کانگیه کردنه ی سه رجه م دیمه ن و وینه کانه وه- پتیکه وه، دروست ده بی.

من له خۆم ده گه پێمه وه، له هه میشه ییه وه

پابه ندبوونی سیاسى و ئیلتیزام له سالى ۱۹۳۶ به م لاوه دیته ناو شیعره کانی شاعیر. ئەم په هه نده سیاسیه به داپرانیک نازمیردیت له گه ل شیعره خۆشه ویستی و عاشقانه کانی ناوبراو، به لکو شاعیر له هه مان خۆشه ویستییه وه ده روانیته کیشه سیاسیه کان و ئەو بابه ت و گرفتانه ی کۆمه لگه و مرۆقایه تی که به هی خۆیان ده زانی.

پۆل ئیلوار (۱۸۹۵-۱۹۵۲) له خیزانیکی هه ژار له (سانت دونیس) له دایک بووه. له ۱۹۱۴ ناچار راپیچ کرا بو سه نگه ره کانی جهنگی یه که می جیهانی. هه ر له و زه مانه دا برسیتی و کلۆلی کریکاران و نه خۆشخانه کان و زیندانه کانی زۆر بینیه که پاشان له شیعره کانیدا په نگیان دایه وه.

له ۱۹۳۰ کاتى لويس ئاراگۆن وازی له سوریا لیزم هینا، ئیلوار هه مان شتی نه کرد.. به لام له ۱۹۳۶- ۱۹۳۹ کاتى راپه ری نه جه ما وه رییه کان و جهنگی دووه م و جهنگی ئیسپانیا که و تنه هه ره شه کردن له هه موو ئەوروپا، بیری ئیلتیزام لای ئیلوار سه ری هه لدا. له ره وتی تاکبا وه ری و سوریا لیزمه وه هاته سه ره ره وتی کۆمه لبا وه ری.. قسه که ی لۆتیریا مۆنى به کارهینا و گو تی: «ئامانجی شیعر پیتویسته بریتی بی له هه قیقه تیکی به کارهین».

له جهنگی دووه می جیهانیدا ۱۹۳۹-۱۹۴۶ بووه خه باتگی و له ته ک سه ربازه فه ره نسبییه کانی ترکه وته به رگریکردن له خاکی فه ره نسا. دیوانه کانی (شیعر و هه قیقه ت ۱۹۴۲)، (ئه وانه ی شایسته ی ژیا ن ۱۹۴۴) له و بارودۆخه ی به رگریکردن له فه ره نسا نووسرا ون دژی ئەلمانیا ی نازی.

ته نانه ت ئیلوار له ۱۹۴۲ ببووه ئەندامی ریکخرا وه سیاسیه کانی به رگریکار و شیعرى سیاسیه ده نووسی. هه ر بو یه ش هه ندیک جار ده بینین جوړیک له رووکه شی و راسته وخوگۆبی له هه ندی له شیعره کانیدا دیا ره، به لام دوا ی کۆتایی جهنگ وازی له شیعرى سیاسیه هینا و ته نیا دیده ریا لیست و مرۆقایه تییه که ی خۆی ده رده بری.

شیعره کانی ئیلوار بینرا ون و خه لکی ئاسایی تییان ده گا. شاعیر خۆی به هاوخه م و هاوناواتی میلیله ت ده زانی، له پینا و براهیه تی و پیتشکه وتن و ئاشتی له نیوان

مرۆڤدا دەنوسێ. شیعەر لای ئیلوار پێوهندییهک بوو له گهڵ مرۆڤ له پێناو ئهوهی ئازاد بژی، له پێناو ئهوهی کۆمه‌لگه‌ی مرۆڤایه‌تی یه‌کسانی و برابهرتی و ئاشتی به‌خۆیه‌وه ببینی.

له ١٩٤٠ پاريس که‌وته ژێر ده‌ستی نازییه‌کانی ئە‌لمانیایا. ئیلوار مانگی‌ک له مال نه‌هاته ده‌روه». . پاشان ده‌ست به مه‌نشووواته‌وه (که حوکمی ئیعدامی له‌سه‌ر بوو) هاته ناو خه‌باته‌وه. شیعری به‌رگری بلاوده‌کرده‌وه (شیعەر و هه‌قیقه‌ت) له‌گه‌ڵ مه‌نشورات.

له‌سالانی جه‌نگی دووه‌می جیهانییدا (١٩٣٩-١٩٤٦) کاتێ سوپای فه‌ره‌نسی شکا و فه‌ره‌نسا که‌وته ژێر ده‌ستی داگیرکه‌ره هیتله‌رییه‌کانه‌وه، فه‌ره‌نسا هه‌شتا هه‌ر به‌رده‌وام بوو له‌به‌رگر بکردن و خه‌بات له‌پێناو پاراستنی ناسنامه‌ی خۆی و ده‌رکردنی سوپای نازییه‌کان. له‌و جه‌نگه‌دا که چه‌ن‌دین هونه‌رمه‌ند و نووسه‌ری وه‌ک رۆبیرت دیسنۆس بوونه خۆراکی ئاگر و شه‌هید کران، چه‌ندیکی وه‌ک پۆل ئیلوار و ئاراگۆن و ڤیرکووریش مانه‌وه که شیعەر وچ چیرۆکی به‌رگرییان ده‌نوسی ئه‌و نووسه‌ره و هونه‌رمه‌ندانه له‌و زه‌مانه‌دا هاتن ده‌زگایه‌کی چاپ و بلاو‌کردنه‌ویان دامه‌زاند و به‌نه‌یینی و به‌ نازناویکی تر به‌رهمه‌ی به‌رگرییان بلاو ده‌کرده‌وه. دیوانه‌کانی (شیعەر و راستی)، (کتیبه‌ی کراوه)، (له ژوانی ئە‌لمانییه‌کاندا)، هه‌روه‌ها (حه‌وت شیعری ئە‌ویندارانه‌ی سه‌رده‌می جه‌نگ ١٩٤٣) به‌رهمه‌ی ئه‌و زه‌مانه‌ی ئیلوارن.

ئیلوار پێش ئه‌وه‌ی بکه‌وێته سه‌ر نووسینی شیعەر، ئاگاداری سه‌رده‌می شیعری پێش خۆی بوو: کوو بیسه‌سته‌کان و ئە‌پۆلینیر و ژۆل رۆمان و ئوونانیمیزم و نه‌غمه‌گه‌راکان و وێنه‌گه‌راکانی خۆیندبووه، هه‌روه‌ها وا‌لت ویتمان و بۆدلیر و لۆتریا مۆن و نیرقال و رامبۆ و به‌تایه‌تیش فه‌یله‌سووفه ماتیریا لیسته‌کانی خۆیندبووه.

ئیلوار له ١٥ی مارتی ١٩٢٦ سه‌ری خۆی هه‌لگرت و سه‌فه‌ریکی درێژی ئە‌نجامدا به‌ره‌و: ئوسترالیا، هیند و چین، سیلان، دوورگه‌کانی ئە‌نتیل، پاناما، مالیزی، هیند، نیوزیلاندا. به‌هیچ که‌سه‌یکی نه‌گوتبوو که ئە‌م سه‌فه‌ره ده‌کا. حه‌وت مانگ بێ خه‌به‌ر ما. رۆژنامه‌کان هه‌وائی بزبوونی ئه‌ویان بلاو‌کرده‌وه تا له‌کۆتاییدا له (سینگافوور) دۆزبانه‌وه. ئینجا که هاته‌وه، له کۆتایی

سالی ١٩٢٦ دیوانی (پایته‌ختی ئازار)ی بلاو‌کرده‌وه که ره‌خنه‌گره‌کان ده‌لێن ئە‌م دیوانه‌ی ئیلوار نوینه‌ری شیعری هاوچه‌رخ‌ی فه‌ره‌نسییه و شاکاری پۆل ئیلواره.

سێ قۆناغی دیار له به‌رهمه‌کانی ئیلواردا ده‌بیندرین: قۆناغی ئوونانیمیزم - Unanimisme که ره‌وتیکی سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسه‌تم بوو له فه‌ره‌نسا هه‌ولێ ده‌دا له‌ناو رۆحی تاکه‌که‌سه‌دا رۆحیاتیکی کۆمه‌لگه‌رایه‌ی دروست بکا... ئە‌مه‌ش له‌سه‌ره‌تای نووسینی ئیلواره‌وه ده‌ست پێده‌کا تا ١٩١٩، ئینجا قۆناغی سوربالییزم که له ١٩١٩ ده‌ست پێده‌کا تا کۆتایی سییه‌کان.. ئینجا ورده ورده ده‌که‌وێته سه‌ر نووسین به‌پێی دیدی رپالییزم.